

показником усвідомлення різними соціальними групами молоді важливості вищої освіти, що досягла логічної межі. Виявлення тенденцій є важливим моментом системного аналізу та моделювання освіти, роль якої безперервно зростає, оскільки вона становить якісно новий механізм самозбереження людства.

У цьому плані треба особливо відзначити головні тенденції, які останніми десятиліттями набули стійкого характеру. *По-перше*, в усіх провідних країнах стрімко розвивався неуніверситетський сектор вищої освіти, орієнтований на підготовку спеціалістів для підприємств, а також сектор післядипломного навчання, спрямований на підготовку наукових кадрів. *По-друге*, прогресують вечірня, заочна і дистанційна форми навчання та різноманітні форми підвищення кваліфікації фахівців. *По-третє*, ініціаторами змін у вищій освіті виступають не її власні проблеми чи негаразди, а ті чинники, які лежать поза нею, насамперед, пріоритети й вимоги до освітньої системи, породжені рухом світового співтовариства у майбутнє.

СВІТОВЕ СТУДЕНТСТВО ТА РИНОК ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ І ТЕНДЕНЦІЇ

К. Корсак

*Київ, Національний університет
"Киево-Могилянська Академія"*

1. Протягом останніх десятиріч кількість студентів у світі невпинно і швидко зростала. Якщо спочатку серед лідерів були країни соціалістичного блоку, то потім вони ввійшли у період стагнації, набагато поступаючись у поступу як розвинутим країнам Заходу, так і майже всім представникам Третього світу.

У наш час експерти оцінюють студентство світу у 65-70 млн. осіб. Це дуже різноманітний конгломерат, у змінах якого можна вказати на кілька досить виразних тенденцій:

- повна кількість продовжує зростати, немає ознак насичення;
- у все більшому числі країн елітна вища освіта для частини спеціально підготовлених осіб замінюється масовою, а у виняткових випадках (США, Канада тощо) - загальною;

- у багатьох країнах зростає середній вік студентів, у деяких вік досяг 24-26 років і продовжує зростати;
- швидко зростають групи студентів, які вчаться нетрадиційно, отримуючи коротку спеціалізовану вищу освіту, окремі доповнюючі чи розвиваючі цикли, дисципліни, модулі тощо;
- студентство стає мобільнішим, практика проведення частини навчального циклу поширюється від студентів мовних факультетів на інші спеціальності;
- істотно спала за останні 25 років політична активність студентів, пріоритети перейшли зі спроб реформувати суспільство на мету особистого і фахового розвитку і вдосконалення.

2. Не менші зміни спостерігаються і на ринку праці, ситуація на якому є предметом хвилювання не тільки студентів, але й організаторів та керівників вищої освіти. Якщо у частині країн Третього світу все ще відчувається брак фахівців і дипломники є бажаними і довгожданими для роботодавців всіх видів, то країни з наймасовішими системами вищої освіти мають помітні труднощі в працевлаштуванні частини випусників.

Особливо помітне скорочення потреб у нових фахівцях державних секторів економіки, управління, служб і послуг. Сприятливі часи розширення у 60-70-х роках нижчих рівнів освіти, соціальних і медичних служб закінчилися, держсектори розвинутих країн поглинають не 2/3, а від 1/4 до 1/3 всіх випусників, переважна більшість яких змушена шукати працю у приватних роботодавців.

Університети та інші заклади не встигли зреагувати на цю обставину, спектр фахів і спрямування підготовки утруднює частині студентів пошуки роботи. Дослідження ситуації у 21 розвинутій країні засвідчило, що найбільші труднощі у пошуках відповідної праці мають випусники гуманітарних і суспільних факультетів, особливо жінки й особи зі зниженими комунікативними якостями. Лише поодинокі університети експериментують з пілотними проектами змін підготовки фахівців з вказаних спеціальностей та полегшення їх входження у ринок праці.

3. Серед порівняно нових тенденцій слід вказати на врахування у деяких країнах того факту, що в умовах швидких змін економіки і суспільства однократного отримання фахових знань у ВНЗ явно бракує для нормального 30-річного активного життя. В

них ведуть активні дослідження проблем неперервного навчання (і перенавчання) дорослих, створюються пристосовані для цього ВНЗ (прикладом є так звані "відкриті університети" британської моделі), диверсифікується робота більшості університетів та інших навчальних закладів.

Кращі наставники студентів під час навчання намагаються приготувати їх до дій в умовах найближчого майбутнього через введення нових дисциплін і практик, зміну методики викладання, створення можливостей опанування нових електронних засобів для самоосвіти. Сподіваємося, що вищі навчальні заклади України теж застосовуватимуть подібні інновації.

ПІДГОТОВКА І АТЕСТАЦІЯ НАУКОВИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ

В. Погребняк, О. Котова

*Київ, Міністерство
освіти України*

Вищою науковою кваліфікацією є докторський науковий ступінь (у ряді країн - двох рівнів), який здобувається після отримання університетської освіти. У більшості країн (Австрія, Канада, США, Греція, Іспанія, Норвегія, Словаччина (після 1991 року) та інші) - це науковий ступінь доктора філософії (PhD) чи еквівалентний йому, в інших (Англія, Беларусь, Болгарія, Росія, Україна, Польща) - це науковий ступінь двох рівнів: доктор філософії чи кандидат наук і доктор наук (ScD).

Після отримання магістерського рівня вищої освіти необхідно у середньому 3-4 роки для оволодіння програмою аспірантури (докторату), підготовки і захисту дисертаційної роботи і понад 10 років - для отримання наукового ступеня доктора наук (ScD).

Якщо досягнення першого докторського ступеня (PhD, кандидат наук) практично в усіх країнах пов'язане з освоєнням додаткових навчальних програм під час навчання в аспірантурі (доктораті), чи самостійно, то науковий ступінь доктора наук присуджується лише за результатами наукових досліджень (Англія, де-